

Bernard z Clairvaux (1090 – 21. august 1153)

Svätý Bernard (1174)

James McDonald

V čase, kedy sa začala krížová vojna proti Katarom, Bernard bol už pol storočia mŕtvy – no napriek tomu bol významnou postavou katolíckej cirkvi, keď sa preberala katarská „heréza“ v Languedoku. Jeho vplyv sa prejavil v mnohých smeroch v priebehu krížovej vojny.

Bernard sa narodil vo Fontaines, neďaleko Dijonu, vo Francúzsku. Bol synom rytiera, ktorý padol v krížovej výprave. Jeho matka zomrela, kým bol Bernard ešte dieťaťom. Jeho opatrovníci ho poslali na štúdiá do Châtillon-sur-Seine, aby tam získal kvalifikáciu pre vysoký cirkevný úrad a on sa v roku 1098 pridal k spoločenstvu v Cîteaux. Spoločenstvo reformovaných Benediktínov v Cîteaux rástlo tak rýchlo, že čoskoro sa stalo schopným zriaďovať si pobočky. Jedna taká pobočka, v Clairvaux, bola založená v roku 1115, v údolí, cez ktorú pretekala prítok rieky Aube. Nedávno zasväteného Bernarda tam menovali za opáta.

Clairvaux sa stalo hlavným kláštorom z piatich odnoží, do ktorých sa rád rozdelil pod vedením opáta z Cîteaux. Bernard sa stal hlavným strojcom organizácie Cisterciánskeho mníšskeho rádu.

V roku 1128 ho pozvali, aby sa zúčastnil synody v Troyes, kde zohral kľúčovú úlohu v získaní podpory pre nový rád Templárskych Rytierov a traduje sa, že sformuloval ich pravidlá. Templári boli v princípe bojovní Cisterciánski mníši.

Jeho hlas predstavoval konzervatívnosť v priebehu renesancie 12. storočia. Bernard viedol obžalobu v procese proti Petrovi Abelardovi, keď tohto obvinili z herézy. Bernard bol nepriateľský voči Petrovi Abelardovi a iným učencom z parížskej univerzity, ktorá sa stala strediskom nového učenia založenom na Aristotelovi. Abelard bol jedným z najväčších – možno dokonca najväčší – učenecký filozof stredoveku. Bernard, ktorý nebol intelektuálne založený, považoval myšlienku, že by sa ľudia mali vzdelávať „len pre samotnú vedomosť“, za nežiaducu. V Bernardovom ponímaní vzdelanie malo slúžiť jedinému cieľu, a to pripravovaniu nových kňazov. Výsledok procesu nebol výsledkom sily obžaloby a obhajoby. Keď Abelard prehrál obhajobu, odvolal sa do Ríma, kde sa Bernardovo slovo považovalo za dostatočne silné na to, aby sa potvrdilo jeho zatratenie. Abelard zomrel za krátko na to.

Okolo polovice dvanásteho storočia sa kázania kňaza menom Henry z Lausanne o tom, čo tento videl ako nedostatky v rímskokatolíckej teológii a praktikách, dostali do pozornosti. V júni roku 1145 sa Bernard na pozvanie kardinála Alberika z Ostie vydal na cesty. Vybral sa do území grófa z Toulouse, aby tam zakročil proti heréze. Ohrozenie sa v tom čase nevnímalo ako katarstvo, ale učenie Henryho, ktorý prišiel do Okcitanie

a to potom čo, ako sa o tom Bernard vyjadril, „bol nútený ujsť zo všetkých častí Francúzska“. Tu je preklad výňatku z dopisu, ktorý napísal Svätý Bernard Alfonzovi Jordanovi, grófovi z Toulouse, v roku 1145, než sa vydal za Henrym do Languedoku. Dáva to predstavu o tom, nakoľko populárnym bolo Henryho učenie:

„Kostoly sú bez kongregácie, kongregácie sú bez kňazov, kňazi sú bez náležitej dôstojnosti, a napokon, kresťania sú bez Krista.“

(Sancti Bernardi epistolae 241 z Migne, Patrologia latina, CLXXXII, 434-36; Ako je citované vo Walter Wakefield & Austin Evans, Herézy na vrchole stredoveku, Heresies of The High Middle Ages (Columbia, 1991) str. 93)

Bernardov sekretár, Geoffrey z Auxerre, v tom istom roku opakuje Bernardove slová a ďalej pripomína:

Bernard zohral vedúcu úlohu v zrode kultu Panny Márie.

Deti kresťanov boli odlúčené od života Krista, nakoľko im bola odopretá milosť krstu. Modlitby a príspevky za mŕtvych boli terčom výsmechu rovnako, ako bolo vzývanie svätých, putovania verných, stávanie kostolov, dodržiavanie odpočinku vo sväté dni, pomazania a jedným slovom, všetky inštitúcie [katolíckej] cirkvi boli na posmech.

(Sancti Bernardi vita et res gestae libris septem comprehensae; Liber tertius auctore Gaufrido monacho, v 16, 17 in Patrologia latina, CLXXXV, 312-13; ako citované vo Walter Wakefield & Austin Evans, Heresies of The High Middle Ages (Columbia, 1991) str. 93)

Ak sa z popisu vynechá urážka, zdá sa, že Reformácia dorazila do Languedoku asi o tri storočia skôr, ako ju Martin Luther zaviedol v Nemecku. Zdá sa, že po návšteve hlavný dojem na neho urobila nehanebná korupcia v jeho vlastnej cirkvi. Obyvatelia Languedoku hromadne opustili rímskokatolícku cirkev v prospech nemenovaných heréz:

... ak spytuješ heretika ohľadom jeho viery, nič nie je viac kresťanské; ak sa ho pýtaš, čo robí v priebehu dňa, nič nie je viac bez viny; a čo ti povie, to aj dokáže svojimi skutkami ... Pokiaľ ide o jeho spôsob života a správanie, nikoho nepodvádza, netlačí sa pred druhých, nikoho nepodrobuje násiliu. Navyše, jeho líca sú bledé z pôstu; nekŕmi sa chlebom povalačstva; pracuje svojimi rukami a tak si zarába na živobytie ... Ženy opúšťajú svojich manželov, muži sa zriekajú svojich žien, a všetci sa hrnú k tým heretikom! Klerici a kňazi, mládež a dospelí medzi nimi, opúšťajú svoje kongregácie a kostoly a často ich možno nájsť v spoločnosti tkáčov oboch pohlaví.

(z Bernardovej omše 65 na tému Piesne piesní (alebo Šalamúnovu pieseň): Sancti Bernardi Sermones super Cantica canticorum, Semon 65 zo Sancti Bernardi Opera, ako citované vo Walter Wakefield & Austin Evans, Heresies of The High Middle Ages (Columbia, 1991) str. 130)

Napriek tomu, že nepoužíva slovo „Katar“, je v tom niekoľko náznakov, že Bernard hovorí o Kataroch: žijú podľa kresťanských ideálov; sú bledí od pôstu; pracujú, aby si

zarobili na živobytie; priťahujú rovnako mužov, ženy a katolíckych kňazov. Výraz „tkáč“ sa často používal ako synonymum pre katarského parféta, nakoľko to bolo ich obľúbeným potulným remeslom.

Je možné, že Bernard do akejsi miery sympatizoval s Katarmi. Nikdy to výslovne nevyjadril, no zato sa s nimi delil o niektoré svoje náhľady. Svet pre neho nemal iný význam, ako miesto vyhnanstva a skúšok, v ktorom je človek len „putujúcim a cudzincom“ (Omša i., na Troch kráľov. n. I; Omša vii., Pôstne obdobie n. I). Táto formulácia by sa bola dala vybrať z katarského návodu ako vnímať život.

Napriek akýmkoľvek sympatiám, ktoré by prípadne bol mal, bol dostatočne spokojný s tým, aby boli tí, ktorých vnímal ako svojich nepriateľov, zničení. Zatiaľ, čo hovoril o heretikoch, bol toho názoru, že je „bez akýchkoľvek pochybností lepšie, aby boli ovládaní mečom, než aby sa dovolilo odpadávanie mnohých iných osôb do ich omylu.“ (Omša. lxvi. na Chválospevy ii. 15). Zabíjanie nepriateľov Boha bolo nielen dovolené, ale považovalo sa za skvelý skutok. V dopise Templárom zdôrazňoval:

„Kresťan, ktorý zabije neveriaceho vo Svätej Vojne má odmenu zaručenú, o to viac, ak aj jeho zabijú. Cez smrť pohana, kresťan nadobúda večnú slávu, lebo takým skutkom oslavuje Krista.“

Tiež upozornil na to, že ktokoľvek, kto zabije neveriaceho, nezabil človeka, ale zlo (St Bernard, De Laude Novae Militiae, III (De Militibus Christi). Pre neho boli všetci neveriaci (nekatolíci) Satanove stvorenia. Keď sa ho pýtali, ako je to možné, že heretici dokážu znášať nesmiernu bolesť ohňa nielen trpezlivo, ale dokonca s radosťou, Bernard dal svoju odpoveď v omši, v ktorej pripísal neochvejnosť heretických „psov“ tvárou v tvár so smrťou, silám diabla. (Omša lxvi. na Chválospevy ii. 15).

V jeho podpore kultu Panny Márie mnohí dejepisci videli pokus o dodržanie kroku s rastúcou úlohou žien v nových hnutiach – predovšetkým medzi trubadúrami a Katarmi.

Bernard sa horlivo vyjadroval za Druhú krížovú výpravu. Jeho verejné prejavy boli mimoriadne úspešné. Po Bernardovej omši počas stretnutia vo Vézelay sa mnohí a zo všetkých tried chopili kríža, predovšetkým francúzsky kráľ Ludovít VII a jeho kráľovná, Eleanóra z Akvitánie. Hovorievalo sa, že keď Bernard kázal, ženy sa triasli od strachu. Matky pred ním skrývali svojich synov, manželky svojich manželov, a spoločníci svojich priateľov. Bernard sa pyšne chválil pápežovi svojím úspechom vo verbovaní na krížovú výpravu: „Otvoril som ústa; prehovoril som; a v tej chvíli sa križiaci znásobili do nekonečna. Dediny a mestá sú teraz opustené. Ťažko nájdete jedného muža na každých sedem žien. Všade uvidíte vdovy, ktorých manželia sú ešte nažive.“ Výrazy, ktoré pritom používal, sa podobali predavačovi, čo s veľkým nátlakom presviedča dôverčivých potenciálnych zákazníkov:

Ale tým z vás, čo ste obchodníci, muži pripravení kedykoľvek sa chopiť mimoriadnej príležitosti, dovoľte mi upozorniť vás na výhody tejto skvelej príležitosti. Nenechajte si ich ujsť. Chopte sa znamenia kríža a dostane sa vám nasýtenie všetkých hriechov, ku ktorým sa pokorne priznáte. Cena je malá, odmena veľká.

V skutočnosti, cenou bola smrť. Väčšina žien sa čoskoro stala skutočnými vdovami, lebo krížovú armádu rozsekali na kúsky v Anatólii než sa dostali do akejkol'vek blízkosti Svätej Zeme. Katastrofálny výsledok krížovej výpravy bol úderom pre Bernarda, ktorý nedokázal pochopiť, prečo by Boh natolko opustil jeho armádu. Možno najlepším riešením bolo to, že výsledok bol napriek všetkému veľkým úspechom, lebo premiestnil až také veľké množstvo kresťanských bojovníkov z pozemskej armády božej do jeho armády nebeskej. Nie každý bol o tom presvedčený. Zlyhanie bolo natolko katastrofálne, že kresťanom v celej Európe nedalo nepomyslieť na možnosť najväčšieho rúhania možného – že Boh by predsa len mohol byť na strane Moslimov.

Keď dorazili správy o katastrofe, objavili sa snahy zorganizovať ďalšiu krížovú výpravu. Bernard sa zúčastnil stretnutia v Chartres v roku 1150, ktoré bolo zvolané za týmto účelom. Zvolili ho, aby viedol novú krížovú výpravu, ale pápež Eugenius III návrh nepotvrdil, ani plán výpravy, a nič z toho nebolo.

Bernard bol diskreditovaný a vyzeral vysilený, ale jeho vplyv bol väčší, ako sa zdalo a iní Cisterciáni, ktorí pokračovali v jeho stopách, propagovali ďalšie krížové výpravy. Krížovej vojne proti Katarom Languedoku predchádzalo zavraždenie Cisterciánskeho legáta. Podnecovali a ospevovali ju Cisterciánski rečníci, ktorých viedol Cisterciánsky opát, s podporou Cisterciánskych mníchov, a to všetko zaznamenali Cisterciánski kronikári.

Bernardove výroky odsúhlasujúce zabíjanie údajných nepriateľov Boha sa ozývali v masakroch, ktoré vykonal neskôr neslávny Cisterciánsky opát and vojenský veliteľ, Arnaud Amaury, opát z Citeaux, pričom udalosti v Béziers sa stali smutne známymi rozkazom „Pobite ich všetkých, Pán si rozpozná svojich“, ktorý sa mu pripisuje. Bernard bol kanonizovaný v roku 1174 a za doktora rímskokatolíckej cirkvi ho vyhlásili v roku 1830.

Prebrané z www.cathar.info

Z angličtiny do slovenčiny preložila Corascendea, novodobá katarská parféta

Vďaka autorovi James McDonaldovi

www.dhaxem.com

© 2014